

Ack vad kvida och jämmer

1.

Ack vad kvida och jämmer
höres i världen all.
En ganska här utsändes
mång hjälte till stort fall,
vilken *torerar* jämmerlig.
Jag skickar mig rätt gruvelig,
ja hiskelig och grätelig
över itt sådant tyranni.

2.

Venus mån *alligera*
Cupidinem, sin son,
sin här att *convocera*
av hela världen lång,
att de utan *impediment*
komma skola snart och behänt
med skarpa pilar väl uppspant
att fullfölja hennes *intent*.

3.

Alltså *Cupido* sträckte
genom *Europae* land,
sin moders bod uträttar
över hela *Asiam*,
och därifrån till *Africam*,
genom den över *Lybiam*,
Americam, *Ostindiam*
och sist till *Magellanicam*.

4.

Evert han månde vandra
och var sitt namn bekänd,
den ene med den andra
fullföljde hans *intent*.
Ja, drottningar samt kvinnor mång
av all *condition* och stånd
med gylland glav förutan tvång
följde honom den vägen lång.

5.

När de mån *comparera*
efter hans *edict*,
begynte han *orera*
allt med illsnedig dikt:
högborne och stormäktige,
välborne och välbördige,
att vårt mandat är *exequert*
det är vårt *Majestät* fullkärt.

6.

Mars är en tapper hjälte,
i världen bred och lång,
stark uti strid och fälte.
Vi lida ej hans tvång.
Låt oss våga itt fälteslag
efter de *amazoners* lag.
Fors och *Fortun* med gylland glav
var ock med oss på denna dag.

7.

I skolen *induera*
siden och gyllenduk
samt balsam *inaugera*
händerna göra mjuk.
Med *stibio* en skön *coleur*
ansiktet giva stor *faveur*
med fötter göra *complement*,
strax haven I dess hjärta spant.

8.

En dryck är *tempererat*,
Hypomenes vid namn,
på grekesko *nun cuperat*
Philtron utav min hand.
Den skolen I strax *Martis* här
presentera rätt som jag lär.
Om de icke vinnas med svärd
uträtt han väl vad jag begär.

9.

Som *skorpion* sig ställer
emot människor all
ljuvlig och myckit snäller,
med stjärten gör dock kval.
Jag träder fram med ljuvlig sinn,
händigt skjuter den pilen in,
att mången konung för min skull,
mång stridsbar hjälte läggs i mull.

10.

I skolen *similera*
som av *Armenia*
Leo tigris det grymma
görer, så bjuder jag
vilket allt som en ädel *dam*
lockar att taga sig i famn.
Men stjärten sticker lönnlig fram
och skiljer både kropp och and.

11.

Dagen vart *statuerat*
och platsen *eligirt*,
härerne *ordinerat*
med styckorne *stanchirt*.
En ynkelig *catastrophe*
lät sig både höra och se.
Mars, som förr *triumpherate*
måste nu sjunga *miserere*.

12.

Ej kunde bågar hjälpa,
ej *Martis* svärd och brand,
som förr plägar kullstjälpa
både städer och land,
när *Venus* med egit *praesens*
gav *Martio* dricka av *credens*,
hans makt förtog, hans mod också,
hans hjärta skalv för skäktan blå.

13.

David en tapper hjälte,
konung av *Palasin*,
lejon och björnar fällte,
samt *Goliat* geschwind.
Av *Bärseba* skutin nid
av *Veneris* pilar jämmerlig,
att han med botpsalmer lång
beklaga måste hennes gång.

14.

Honom mån *secundera*
Simson den starka man
och blev dock *deprimerat*
av *Delila* försann.
För vithålt och för krusat hår
lades den hjälte nid på bår,
vilken på stund mång tusen slår,
kan sig ej röra till itt hår.

15.

Ej månde marknan rosa
Absalon den snusehan,
enär han månde nosa
efter sin faders *dam*.
När *Venus* hade spelet änt
blev han uti en ek upphängd,
med tre spitsar genomränd.
Alltså blev ock den näsebränd.

16.

Till *Moabitors* kvinnor,
itt tusende försann,
Salomons hjärta upprinner,
men hör vad han där vann!
Den visaste i världen all
gjorde från Gud itt stort avfall,
blev så *Hadab impugnert*,
hans regemente *dividert*.

17.

Märk huru *Holofernes*
utav *Assyrien*
av *Venere* belönas
inför *Betulien*.
Hans mod försvann,
hans huvud sprang
för klingan uti *Judits* hand.
Ack, usel och eländig man,
av *Venere* du litet vann!

18.

En jungfru skön upprinner,
en ros och lilja sann.
Konung *Philippum* tvingar
en *macedonisk* man.
Denne och så andra fler,
konungar, herrar, *cavaler*,
mång brav hjälte och *monsieur*,
ridder, svenner och *braver*.

19.

Den stora *Alexander*
och *graekisko monarch*
vilken under sina vingar
hade mest världen brakt.
Den samma hela världsens här
blev av de *amazoners* här
vunnen ej med sköld eller svärd,
men genom arg *Veneris* flärd.

20.

I Rom bodde en kvinna,
Paulina var hon nämnt.
Av henne månde tvingas
Mundo den ädlingen.
Blev så en arm och flyktig man,
långt bort uti främmande land,
där han sin ålder levde fram,
och aldrig sina vänner fann.

21.

Lucretia Poeta
klagar sig ynkelig
över den dricken heta
Lucilla skänker sig,
och blev tagen av denna värld
och *Laureat Poet* vällärd,
dock icke med sköld eller svärd
men genom arg *Veneris* flärd.

22.

Dido den köninginna
allt med *Veneris* pil
ville *Aeneam* tvinga,
dock slog det henne felt.
Ty lade hon på sig sin hand
och gav sig själv i dödsens land
för samma kärlek den hon vann
till *Aeneam* den starka man.

Fem strofer saknas i manuskriptet. Attribueringen till Wivallius är osäker. En visa 1629 till adelsdamen Gertrud Grijp på Björkeberga, som ger mångahanda exempel på kärlekens makt. Till versmåttet passar koralen ”Om en rik man” som skulle kunna hänsyfta på Wivallius. Här har versionen från Kangasala valts efter editionen *Gamla psalmmelodier från Finland*, nr 76. Samma melodi återges i visboken *Ack libertas* för visan "Itt hastigt bud att färdas hän"

Ganska väldig, *skickar mig rätt gruvelig* förskräckes stort, *alligera* tvinga, *convocera* kalla samman, *impediment* förhinder, *intent* syfte, *Magellanicam* Magellans sund, *condition* villkor, *edict* påbud, *illsnedig* illistig, *exequert* utfärdad, *Fors och Fortun* ödet och lyckan, *induera* visa fram, *inaugera* ta i bruk, *stibio* antimon: används för att färga ögonbryn och ögonhår svarta, *tempererat* blandad, *nun cuperat* benämnd, *Martis* genitiv av namnet Mars, *stjärten* där gadden sitter, *similiera* låtsas, *Armenia Leo tigris* den armeniska tigern, *statuerat* bestämd, *eligirt* utvald, *ordinerat* uppställd, *med styckorne stanchirt* försedd med vapnen, *triumpherate* triumferade, *miserere* klagosång, *med egit praesens* i egen närvaro, *credens* dryckesbägaren, *skäktan blå* den gråblå armborstpilen, *Palasin* Palestina, *Bärseba*, Batseba, *Veneris* genitiv av Venus, *secundera* bistå, *deprimerat* nedkämpad, *den snusehan* den sprätten, *änt* ändat, *genomränd* genomstucken, *näsebränd* fick sig en näsbränna, *impugnert* attackerad, *dividert* uppdelat, *och braver* stoltserar också, *Lucretia Poeta* poeten Lucretius, *Laureat Poet* lagerkrönt poet, *köninginna* drottning.